

we ontvangers die zich naar Christus ziet ver-
en eëndigd".
ngaan de apos-
gebracht aan
sou gaan?"
dat moet door-
belijdenis, die
de traditie
aditie, doch in
woord, dat is
tief zijn, maar
zelf geloovig
rend en refor-
zondige men-
gen, die zich
tegen de ver-
rijhouden van
geleerdheid en
raag wil ver-
le theoreties,
pand als god-
uitventen.
als een anti-
bewaterend, dat
ander belijden
als een nieu-

ak in enkele
ft de lantaarn
voor uitdooven
om de wereld
Hij, de Waar-
eert een kerk-
aar: wat hebt
it, maar zaak
of goud weer.
het bewaren.
del roepen en
genaamde we-
is de apostel
van het lege,
en „theologie”
plaats waarop
tgetrapt mag
t wetenschap
kerken geleer-
gen, de taak
t de eene ger-
vatisme, zon-
het haar beden-
den voor het
ren is overge-
wordt dwaal-
is in geen
logie als zoo-
geen der ge-
lenst juist in
n hetgeen der
taak is juist

o spreken tot
ander of de

schil. In het
het tweede:
is dus anders

het tweede
entie aan de
ie, Anselmus
an zijn Pros-
an voor Gods
zich-zelf-

boekje heeft
et was eigen-
en zweem van
n waarom?
dwasheden”
hij zich diets
eld, een al-
kten worden
enkele bijbel-
en dan moet
sten beteeke-
loof een alle-
den wil van
d klaar heeft
eten achteraf
e denker zoo-
ook Anselmus
fateeren van
ekt Anselmus
in de fijnste
God, en over
Geest; maar
redeneeringen
ij betoogt, te
ook, toen we
leliden”; wa-
n van Schrift
zou op de ge-
eens gekomen
der eeuwen,
zijn monoloog
eksten komen
an die VELE

om het pand te kennen en het vrij te houden van onzu-
vere bijmengselen.

O, wat is die taak geweldig. Paulus wil, dat Timo-
theus op zijn beurt er even bezorgd voor zal worden.
En dat hij gedurig zal bedenken, dat het zijn taak is
het zuiver door te geven, wat hij onder vele getuigen
heeft ontvangen. Timotheus, daar staan ze om u heen,
de vele getuigen. 't Is úw boodschap niet, en zij letten
er op, hoe gij het doorgeeft. Denk bij uw onderwijs
aan de getuigen!

Hij wil, de scheidende apostel, dat wij even bezorgd
zijn.

En de rij der getuigen is reeds veel grooter, ja een
gansche wolk geworden.

Daar staan ze om ons heen, en zien op ons toe, kerk
van Christus, van dezen tijd, die door Zijn genade de
gezonde leer kreeg overgeleverd, curatoren, profes-
soren, predikanten.....

Daar hebt u het karakter van de opleiding tot den
dienst des Woords.

Zorgen voor de traditie en voor de successie.
Het was daarom, dat iedere kerk, die weer tot re-
formatie kwam, ook onmiddellijk zich deze instructie
van den apostel Paulus herinnerde en bezorgd werd
voor die traditie. En voor die successie.

Zoo stichtte Luther zijn school in Wittenberg, Cal-
vijn de zijne in Genève. Of neen, het waren niet die
mannen, het kwam vanzelf uit de kerk des Heeren
op, toen ze maar weer tot reformatie kwam.

Zoo hebben die paar afgescheiden kerkjes reeds van
den aanvang af gestreefd naar een school waar leera-
ren voor de kerken konden worden opgeleid. Of neen,
zoo is het niet geweest. Het is, zooals Helenius de
Cock het in zijn jubileumrede, eerder genoemd, uit-
drukt: een kerk, mijne hoorders, wordt niet gemaakt,
zij wordt geboren. Door Gods genade zijn tal van ge-
meenten vrijgemaakt, en slechts een zevental leera-
ren. Er was dus dadelijk leeren nood. Toen is het
met de School gegaan als met de kerk. Laat het na-
geslacht die geschiedenis nooit vergeten, hoe de School
werd geboren. Wat een moeiten er moesten worden
overwonnen. Wat zijn onze moeilijkheden in '44 en nu,
vergeleken bij die van de arme kerken, die in '49 niet
kwamen tot de oprichting van de Theol. School, om-
dat de begroting, in totaal f 2400, te hoog was.

Maar 5 jaar later werd de School geopend met een
jaarlijksche begroting, die juist het dubbele bedroeg
van de vorige. En de Cock roemt 25 jaar later, hoe
rijk de School toch is, dat ze in staat is om aan drie
harer oudste leeraren dat bedrag als jaarlijksch trac-
tement te kunnen toekennen.

Die school was afgebeden van den Heere. Die school,
daarvoor gebeden, geofferd. En daarom vloog het
volk op, als ze aan die School kwamen, hun school.
Maar het meest, omdat het vrome volk als bij instinct
verstond, dat aan die School het pand werd doorge-
geven, en daar veilig was. En daarom ook dat aan-
stonds na het verraad van '44, toen slechts twee der
professoren trouw bleven, en een docent, er als een
machtige beweging voer door de kerken en ondanks
den bangen tijd het stichtingskapitaal voor een nieuwe
School als in één ruk er kwam.

bewijzen uit deel I, den monoloog.

In deel II, den Prosloug, de aanspraak, zal het dus
heel anders moeten gaan, verklaart hij. Hij wil nu EEN
bewijs hebben. Niet „vele”. En wat voor een bewijs?
Zoo één, dat in-zich-zelf-genoegzaam is; dat zijn
gronden niet weer-ergens anders vandaan behoeft bijeen
te slepen. Een bewijs, dat alleen zichzelf noodig
heeft, en geen hulp van buiten. Hij heeft naar zó'n
mooi bewijs (betoog, argumentum) wanhopig gezocht;
maar het zal nu komen. Hij „richt zijn geest op” om
te contempleren. Hij wil de binnenkamer in, om daar
tot God de allocutie te doen: Heere, ik zoek uw aan-
gezicht (Ps. 28, d.w.z. 27:8) Want ik kan niet zoeken
naar U, tenzij Gij mij onderwijst; noch vinden, tenzij
Gij u laat zien (ostendere). Laat mij al verlangend
zoeken, en al zoekend verlangen; laat mij al liefhebbend
vinden en al vindend liefhebben. Ik verlang ernaar,
tot op zekere hoogte begrip te krijgen van uw
waarheid, die mijn hart reeds gelooft en ook
liefheeft.

Gij ziet hier wordt de liefde, en wordt het geloof
geplaatst vóór het begrip. Dat is de laatste, en wel
de grootste misvatting. Want ik kan slechts liefhebben
wien ik ken. Ik kan slechts geloovent, wat ik aan
mij, dien drager van mijn verstand, hoorde opleggen en
toen met mijn heelen persoon, inclusief het werk-
zame verstand, heb toegestemd en blij toestem-
men. Geloof werkt wedergeboorte,
zegt art. 24 der belijdenis; en niet wedergeboorte geloof,
zooals de scholastiek in haar mystieke uitgliding steeds
weer spreken komt. Ze groeien samen op; het Woord
versterkt beiden in kracht en vermogen, gelijk immers
de ééne naam altijd een deel van den inhoud der an-
deren dekt.

Maar Anselmus gaat op zijn pad verder: hij komt
tot zijn allocutie tot God: welnu, gij Heere, die „aan”
het geloof het verstandelijk inzicht (intellectum) „geeft”
(het geloof is er dus eerst, en krijgt daarna een ge-
schenk van intellect), geef mij het intellect, dat Gij
zijt zooals we u gelooven, en dat Gij
datgene zijt wát wij gelooven. Ansel-
mus' paarden staan volvaardig gespannen; maar dan —
achter den wagen.

En, dán komt daarna Anselmus' „geloofsbelijdenis”:
Gij zijt „iets” (een wezen), hooger dan hetwelk
niets kan gedacht worden, (cap. 2). De credibi-
liteit of geloofwaardigheid van dit geloofsinzicht wordt

En daarom moet er worden gebeden, dat dit besef
levendig blijve. Niet in een hoerastemming komen
morgen School en Kerken samen, maar in een zich
verheugen met beving, en zij de aandrang van het
gebed: Heere, geef curatoren, professoren en kerken
de innige bezieling en de bevende vrees, die noodig is
om het pand zuiver door te geven. Het zal een strijd
worden, voorspelde de apostel aan Timotheus, want
de volgende verzen spreken van een krijgstoet waart
weinig eer en roem, aanzien of voordeel te behalen is,
en niemand moet denken om de „handelingen des
leeftochts”, om zijn soldij, maar of hij trouw is op
zijn post. Te midden van den afmattenden strijd in ge-
dachtenis houden, dat Jezus Christus uit de dooden
opgewekt is en leeft. Als Paulus de slagen op den rug
strieden, dan sterkte hem de gedachte: het pand,
het pand. Maar ook als hij de bestrijding moest dragen
van de valsche broeders, ging het niet tegen die per-
sonen, maar tegen de bestrijders van het Woord, de
belagers van het pand. Dan wordt het niet gemakke-
lijk een gewichtig-doenerij, een schermes met woorden,
een mee willen doen, een slagen terug willen geven
als we geslagen worden, maar een weenende zien, dat
ze vijanden zijn van het kruis van Christus. Dan is
alle hoogheid verre, maar eenvoudig trouw en vroom
de wacht houden en doorgeven. Dan denken we aan
Tamme Foppes de Haan, dien professoraten aan de
Rijksuniversiteiten waren aangeboden, maar leeraar
werd aan het Theologisch Schooltje in Groningen met
den titel hoofdonderwijzer. En in 1888 noemt Linde-
boom zich en zijn collega's nog maar leeraars, maar
waarschuwt tegen de grootdoenerij van de V.U. En
komt ons in herinnering het woord, dat de oude Vader
van Velzen richtte tot dr. Kuiper op de vergadering
waar de 31 artikelen werden besproken, die als grond-
slag voor de Vereeniging waren bedoeld: met woer-
den van waardeering voor zijn buitengewone ijver en
bewonderenswaardige gaven, maar met de vaderlijke
waarschuwing, om toch te bedenken, dat buitengewoon
begaafde mannen lichtelijk kunnen worden vervoerd
tot nieuwe en vreemde dingen. Met tranen in de oogen
betuigde Van Velzen toen: Geliefde broeders, wij heb-
ben onze heerlijke, duidelijke, beproefde belijdenis, en
daaraan moeten wij ons houden.

Hadden we niet teveel vergeten in de schitterende
dagen, toen de ridderorden de toga's van onze profes-
soren sierden, maar de afgevaardigden van de V.U.
met een hooghartig glimlachje weer op ons gedoetje
hier in Kampen neerzagen: daarom moeten wij ons te
meer houden aan hetgeen van ons gehoord is, opdat
wij niet te eeniger tijd doorvloeden?

Een van de listen van Satan zal altijd zijn, ons te
kleinere en neer te zetten, en ons bij allen veracht
te maken, en dat is pijnlijk voor het gemoed van hen
wien God groote gaven heeft gegeven. Er is nog niets
veranderd sinds De Cock de woorden sprak: „Onze
kerk is in de maatschappij waarin we leven, nog altoos
een niet geachte. Zij bestaat, en haar bestaan is op
vele plaatsen wel niet geheel onbekend, maar dat be-
staan wordt niet geteld. Daarvoor is het getal harer
leden te gering, de positie, die haar leden in het alge-
meen in de maatschappij innemen, te laag, en de le-

nu verder bewezen in dat ééne, z.g. autarke, zichzelf-
genoegzame bewijs, dat God werkelijk existeert, wer-
kelijk bestaat. Het vlammeende, scherpe, maar toch in
wezen vooze, en op het essentiële punt volkomen mis-
grijpende betoog wordt nu geboren, dat God be-
staat, als „het wezen, waarboven niets
grooters gedacht worden kan”.

Men kent dit z.g. Godsbewijs als „het ontologische”.
Aanmemelijk wordt gemaakt, dat het niet anders kan:
een wezen, waarboven niets hoogers is, kan gedacht
worden in zijn ZIJN (de essentie, het thema van den mo-
noloog). Als nu de contemplatie begint (in den
prosloug), dan overweegt de contemplerende ziel: er
moet ook de existentie, het werkelijke
bestaan, wezen van dat „hoogste wezen”. Want als
dat hoogste wezen nu ALLEEN MAAR gedacht werd,
en niet werkelijk zou bestaan, wel, dan was het niet
het hoogste, dat zich denken laat; want gedacht worden
en niet „er zijn”, dat is toch minder dan gedacht worden
en wél er zijn, dus: God moet bestaan, want dat wordt
geleucht door het BEGRIP van God, dat ik in monoloog
ontworpen heb. De existentie Gods is daarom het
thema van den prosloug. Dank u, dank u, goede Heere!
Wat ik eerst geloofde, door dat Gij het GAAFT,
ga ik nu verstandelijk ontleden (intellect)
doordat Gij mij ILLUMINEERT (verlicht). Al zou ik nu
„zijn” niet willen gelooven, dan zou ik het toch niet
laten kunnen, het niet in te zien.

Het is toch eigenlijk een beetje onbegrijpelijk, dat
juist het gereformeerde Kampen van de vorige eeuw
die spreuk van Anselmus voor zijn studentencorps heeft
gekozen. De traditie is met name in de studentenwereld
taai; en we weten er, gelooven we, alles van, hoe veel
mooie dingen in uw geest binnentreden, als ge, in een
studentenkring, weer de oude klanken en liederen hoort:
de vaderen, het verleden, de eer, de schemering, en „die
alte Burschenherrlichkeit”. Ongemerkt zitten we in
zulke oogenblikken zelf al een beetje te monologiseeren,
— net als Anselmus: met behulp van de vaderen, aan
wie we tóch intussen ongemerkt óók al den rug toe-
keeren door ons immers eventjes op te sluiten in de
gouden cel, die met Anselmus' cel althans de retrafte
gemeen heeft — voor 'n kwartiertje. Maar toch, — met
alle respect voor de traditie: de spreuk „fides quaerit
intellectum” komt eigenlijk uit een verkeerden hoek.
U denkt, dat we dat vroeger niet wisten? Pardon, het

vensrichting, die zij erkent, de alleen ware en den
mensch betamende te zijn, te zeer in strijd met de al-
gemeen heerschende, dan dat zij op iets mag rekenen,
dan als een antiquiteit te worden beschouwd, die in
vorige eeuwen thuishoort. En nu sprak ik nog niet van
de leer, die zij belijdt. Bijna alles wat ontwikkelt en
beschaafd heet, weet immers, dat die leerbegrippen
verouderd zijn, voor denkende menschen onaanneme-
lijk, en door de verstandigsten als geheel onwaar ter
zijde gesteld. Onnoodig is het den inhoud der sym-
bolische geschriften onzer kerk te kennen, 't is niet
de moeite waard ze te lezen, men weet het eenmaal,
dat het ongerijmd wordt geacht de leer onzer kerk als
waarheid te omhelzen. Denkende menschen kunnen nu
eenmaal die calvinistische begrippen, die harde leer
van Dordt niet aanvaarden”.

En daarbij komt in onzen tijd niet alleen de afkeer
van hen die het Woord van God verachten en een an-
deren inhoud geven, maar de afkeer van de belijdenis
van hen, die zich eens onze brs en zrs noemden, de
belijdeniscrisis, die artikel na artikel im Frage stelt.

En, ik citeer weer De Cock: „de strijd, dien de Kerk
heeft te strijden, heeft ook de school te strijden. 't Is
niet bij de gunst der menschen, dat ze bestaat. Voor
velen is ze een geheel onbekende. En bij hen, die zich
beschouwen als de godgeleerden van onzen tijd, staat
onze school niet in achtung. Niet weinigen beschouwen
haar als een kweekplaats van bekrompen dogmatisme,
als een inrichting, die alle licht en lucht uitsluit,
den geest doodt, de vrije gedachte onderdrukt”. En
wij zouden er bij kunnen voegen, dat zij, die vol be-
wondering zijn voor het nieuwe dwaallicht van dezen
tijd ons als verwatenden beschouwen, die ons vermeten
over den immers transcendenten God te willen spre-
ken alsof wij Hem kenden en Zijn Woord verstonden.

Maar we mogen zelfs niet in verleidings komen, dat
ons dit pijnlijk zou aandoen. Alsof het ons om de eer
der menschen te doen ware en niet om de bewaking
en doorgeving van wat we ontvangen hebben. En wij
herinneren ons, in allen strijd en moeite, dat het funda-
ment Gods dit zegel draagt, dat de Heere kent dege-
nen, die de Zijnen zijn. „En dat woord den jongelingen
te doen verstaan, ze den weg te wijzen om zelfstandig
onafhankelijk van menschen, maar afhankelijk van
God en de voorlichting en de leiding van Zijn H. Geest,
het te leeren kennen, is ons doel”.

II. Want als het pand zoo kostbaar is, en het aan-
komt op het getrouw bewaren en doorgeven, dan mag
het ook alleen overgegeven aan getrouwe menschen,
die geschikt zijn om ook anderen te leeren. Hier ligt
dus de roeping van de opleiding door de kerk voor de
kerk. Het ambt zorge voor het ambt, zegt Van Ansel.
Niet als een soort geheimleer echter, die in een be-
paalde kaste wordt bewaard. De gemeente ziet op dit
alles toe en werkt in dit alles mede.

Het moeten getrouwe menschen zijn, waar je op aan
kan, dat zij voor hun taak zullen staan. Een predikant
staat ergens, zegt iemand. Hij staat nl. bij het Woord
op wacht.

Maar omdat het pand, al weer, geen dood ding is,
en men de belijdenis steeds wil beknibbelen, moeten

wordt al lang in Kampen gedoceerd. We wisten het wél.
We doen vandaag ook heelemaal niet alsof de druiven
zuur zijn; o neen. Want we hadden en hebben er geen
behoefte aan, die goeie ouwe trouwe dappere afge-
scheidenen van eertijds, die de handen vol hadden, en
aan filosofie een beetje dus minder deden dan wij te-
genwoordig, en die een betrèkkelijk mooie figuur als
Anselmus onder vele minder mooie, terwille van dat
relatief mooie in zijn verschijning en werk, een beetje
te vlot op het schild hieven. We zouden den naam „fi-
des quaerit intellectum” heusch hebben be-
waard, om allerlei redenen, met name om de continui-
teit: en die is weer een kwestie van pretentie, en van
rechtspersoonlijkheid, en van andere juridische vraag-
punten. En van belijdenis in dagen waarin men met
uitspraken de schapen verstroot, uitspraken die niet
staan in den gekregen schat der fides, en rammelen we-
gens het deswege ongequadreerd-zijn van het intellect.

Maar dit alles neemt niet weg, dat
de spreuk „Fides Quaerit Intellectum” toch beden-
kelijk was, en dat we dat allang elkaar wisten te ver-
tellen. Het is toch wel een zakelijk en methodologisch
merkwaardige incongruentie: al jaren achtereen vertel-
len de gereformeerde theologen aan wie het maar hooren
wil, dat Gods existentie (bestaan) niet te bewij-
zen is, dat men ook niet probeeren mag, Hem te
„bewijzen”, en al jaren achtereen weten zij Anselmus'
„Godsbewijs”, het ontologische, met tegenredenen, knap
of minder knap, maar steeds met overtuiging, te ont-
zenuwen — en tóch; — tóch heeft de loop der dingen
in de historische continuïteit meegebracht, dat al de
aanstaande Kamper-domeines hun jeugd zagen „ver-
guldin” met die spreuk, die welbewust de inleiding
vormt van Anselmus' ontologisch Godsbewijs; de spreuk,
waarin hij verklaart, dat hij datzelfde „Godsbewijs”,
dat wij verwerpen, zal afsmeeken van zijn God.
Heere, ik zoek uw aangezicht. Alsof men een monoloog
mocht schrijven, zonder het aangezicht Gods gezien
te hebben. Bevestig, lieve Heere, door contem-
platie ons geloof aan Uw existentie. Alsof dat „gebed”
niet de dingen op hun kop zette. Het geloof is
uit het gehoor, en het gehoor door het
Woord Gods. Gods „aangezicht”, dat staat vandaag
in de Schrift, die niet bij wijze van incidenteele surprise
intellect ons „geeft”, laat staan het achteraf ons
„geeft”, als geschenk nummer drie na meditatie en na
contemplatie, om dan voor dat intellect netjes te „be-